
Het arbeidspotentieel en de potentiële werkzaamheidsgroei anno 2019: een analyse per gewest op basis van EAK

Eind 2019 ontstond in Wuhan de uitbraak van het COVID-19 virus, wat enkele maanden later voor een wereldwijde pandemie heeft gezorgd. Om de uitbraak van dit virus in te dijken en te bestrijden, hebben België en heel wat andere landen ingrijpende maatregelen moeten doorvoeren die het sociale en economische leven aan banden hebben gelegd. COVID-19 infecteert dus niet alleen de gezondheid, maar ook het sociaal-economische weefsel en heeft zo, al dan niet tijdelijk, een zware impact op de arbeidsmarkt. Het is momenteel nog te vroeg om te kunnen inschatten hoe lang de COVID-19 crisis en bijhorende maatregelen zullen duren, maar de dreiging van een recessie is duidelijk aanwezig. Het maakt het waarschijnlijk dat de Vlaamse arbeidsmarkt na een lange periode van toenemende krapte terug meer ontspannen wordt, door een toenemend aantal werklozen en een dalende vraag naar arbeid. Dit kan ervoor zorgen dat degenen die zich voor de COVID-19-crisis buiten de arbeidsmarkt bevonden, of die niet optimaal werden ingezet, het nog moeilijker zullen hebben om de weg naar volwaardig werk te vinden. Deze groepen verdienen ook de komende tijd onze aandacht. Bovendien wordt de Vlaamse arbeidsmarkt gekenmerkt door een hoge toekomstige uitstroom van 55-plussers en een dalende bevolking op arbeidsleeftijd. Jongeren zijn de voorbije jaren ook steeds later de arbeidsmarkt ingetreden. In het geval dat de Vlaamse arbeidsmarkt zich binnen afzienbare tijd weet te herstellen van de COVID-19 crisis, maken deze trends een creatieve blik op het inzetten van de bevolking op arbeidsleeftijd opnieuw urgent. In dit artikel ontleden we de niet-traditionele groepen van arbeidspotentieel bij de werkenden en niet-beroepsactieven naar gewest en zoomen we in op de mogelijke werkzaamheidsgroei die zou gerealiseerd kunnen worden indien de groepen die het dichtst bij de arbeidsmarkt staan aan het werk zouden gaan.

Verschillend arbeidspotentieel in de gewesten

In een eerder Werk.Rapport maakten we reeds een uitgebreide analyse van het arbeidspotentieel in de Vlaamse bevolking op arbeidsleeftijd op basis

van enquête- en administratieve gegevens (Vansteenkiste et al., 2019a). In deze bijdrage richten we ons op een vergelijking van het arbeidspotentieel in het Vlaams Gewest ten opzichte van de andere gewesten. We doen dit op basis van de recentste gegevens (2019) van de Enquête naar de

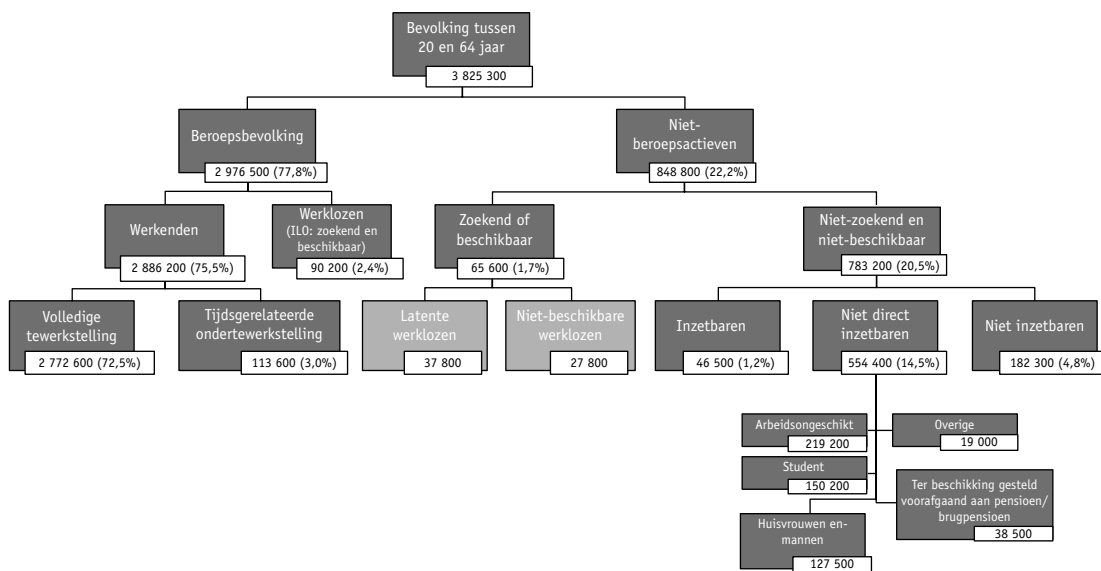
Arbeidskrachten (EAK) die werd uitgevoerd door Statbel, het Belgisch statistiekbureau. Via de EAK kunnen we de populatie op actieve leeftijd (vanaf 15 jaar) opdelen in werkenden, werklozen en niet-beroepsactieven. Elk van deze groepen kunnen we nog verder verfijnen, zodat we een beter inzicht krijgen in hun band met de arbeidsmarkt.

Traditioneel wordt verondersteld dat alleen de beroepsbevolking – de werkenden en de werklozen – in te zetten zijn op de arbeidsmarkt. Het overheersende uitgangspunt daarbij is dat werkenden optimaal aan de slag zijn. Werkzoekende werklozen vormen vanuit die redenering de groep van arbeidsreserve die aan de aanwezige arbeidsvraag tegemoet kan komen. Dat verklaart ook waarom publieke bemiddelingsdiensten een lange traditie hebben in het begeleiden van werklozen richting werk. In het Vlaams Gewest behoorde anno 2019 2,4% van de bevolking op arbeidsleeftijd (20- tot 64-jarigen) of 90 200 personen tot de werklozen (figuur 1). In het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de percentages werklozen hoger, respectievelijk 4,9% (104 000 personen) en 8,8% (66 000 personen) (tabel 1). We hanteren binnen EAK de internationale definitie van ILO-werklozen.

Het gaat om niet-werkenden die de afgelopen vier weken actief naar werk gezocht hebben en binnen de twee weken beschikbaar zijn om een nieuwe job te beginnen, samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint.

De werklozen vormen echter slechts een deel van het arbeidspotentieel binnen de Vlaamse bevolking. We wijzen er als Steunpunt Werk al langer op dat er ook binnen de werkende en de niet-beroepsactieve bevolking arbeidspotentieel verscholen zit (zie onder andere Vansteenkiste et al., 2019a en 2019b; Sourbron & Vansteenkiste, 2018; Sourbron, Herremans, & Sels, 2013). Binnen de werkende bevolking op arbeidsleeftijd geeft niet iedereen aan optimaal ingezet te worden. Zo zijn er deeltijds werkenden die graag meer uren zouden presteren, en voltijds werkenden die een tijdelijke reductie van de arbeidsuren ervaren, onder andere omwille van een flexibel uurrooster opgelegd door de werkgever, technische of economische redenen, of weersomstandigheden. Het gaat in het Vlaams Gewest om 113 600 tijdsgerelateerde ondertewerkgestelden die niet optimaal ingezet worden (3,0% van de totale bevolking). In het Waals en Brussels

Figuur 1. Arbeidspotentieel in het Vlaams Gewest, aantal en aandeel (%) van de bevolking tussen 20 en 64 jaar (2019)

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK

Tabel 1. Arbeidspotentieel in België en de gewesten, aantal en aandeel (%) van de bevolking tussen 20 en 64 jaar (2019)

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels H. Gewest		België	
	aantal	aandeel	aantal	aandeel	aantal	aandeel	aantal	aandeel
Totale bevolking (20-64 jarigen)	3 825 300	100,0	2 107 400	100,0	746 100	100,0	6 678 800	100,0
Beroepsbevolking	2 976 500	77,8	1 466 000	69,6	526 200	70,5	4 968 600	74,4
Werkenden	2 886 200	75,5	1 362 000	64,6	460 200	61,7	4 708 400	70,5
Volledige tewerkstelling	2 772 600	72,5	1 291 800	61,3	429 500	57,6	4 493 900	67,3
Tijdsgerelateerde ondertewerkstelling	113 600	3,0	70 200	3,3	30 600	4,1	214 500	3,2
Werklozen	90 200	2,4	104 000	4,9	66 000	8,8	260 200	3,9
Niet-beroepsactieven	848 800	22,2	641 400	30,4	219 900	29,5	1 710 200	25,6
Zoekend of beschikbaar	65 600	1,7	58 400	2,8	32 600	4,4	156 700	2,3
Latente werklozen	37 800	1,0	33 300	1,6	22 300	3,0	93 400	1,4
Niet-beschikbare werklozen	27 800	0,7	25 200	1,2	10 300	1,4	63 300	0,9
Niet-zoekend en niet-beschikbaar	783 200	20,5	583 000	27,7	187 300	25,1	1 553 500	23,3
Inzetbaren	46 500	1,2	36 300	1,7	15 000	2,0	97 800	1,5
Niet direct inzetbaren	554 400	14,5	447 700	21,2	159 800	21,4	1 161 900	17,4
<i>Arbeidsongeschikt</i>	<i>219 200</i>	<i>5,7</i>	<i>157 400</i>	<i>7,5</i>	<i>44 100</i>	<i>5,9</i>	<i>420 700</i>	<i>6,3</i>
<i>Student</i>	<i>150 200</i>	<i>3,9</i>	<i>120 900</i>	<i>5,7</i>	<i>49 100</i>	<i>6,6</i>	<i>320 200</i>	<i>4,8</i>
<i>Huisvrouwen en -mannen</i>	<i>127 500</i>	<i>3,3</i>	<i>91 900</i>	<i>4,4</i>	<i>46 400</i>	<i>6,2</i>	<i>265 900</i>	<i>4,0</i>
<i>Ter beschikking gesteld voorafgaand aan pensioen/brugpensioen</i>	<i>38 500</i>	<i>1,0</i>	<i>18 700</i>	<i>0,9</i>	<i>nb</i>	<i>nb</i>	<i>58 900</i>	<i>0,9</i>
<i>Overige</i>	<i>19 000</i>	<i>0,5</i>	<i>58 800</i>	<i>2,8</i>	<i>18 300</i>	<i>2,5</i>	<i>96 200</i>	<i>1,4</i>
Niet-inzetbaren	182 300	4,8	99 000	4,7	12 500	1,7	293 800	4,4

Noot: Nb wijst op een onbetrouwbaar gegeven wegens te kleine aantallen.

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK

Hoofdstedelijk Gewest liggen deze percentages hoger, ze bedragen er respectievelijk 3,3% en 4,1%.

In elk gewest is er een grote groep van niet-beroepsactieven, personen die niet werkend noch werkloos zijn volgens de internationale ILO-definities. In het Vlaams Gewest is iets meer dan een op de vijf (22,2%) van de bevolking tussen 20 en 64 jaar niet-beroepsactief (848 800 personen). In het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest loopt dit percentage verder op tot bijna een op de drie (30,4% of 641 400 personen in het Waals Gewest, en 29,5% of 219 900 personen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Binnen deze niet-beroepsactieven kunnen we een groep onderscheiden die nog *zoekend of beschikbaar* is (latente arbeidsreserve in oudere publicaties). Zij voldoen niet aan alle criteria om onder de officiële werkloosheidsdefinitie geplaatst te worden. Maar ze zijn zoekend of beschikbaar omdat ze ofwel de voorbije vier weken gezocht hebben naar werk maar zich niet beschikbaar stellen, ofwel zich beschikbaar stellen voor werk maar niet actief gezocht hebben. Hoewel ze dus niet beantwoorden aan het volledig vooropgestelde profiel van een actieve werkloze, beantwoorden ze er wel voor een deel aan, en hebben ze heel wat karakteristieken gemeenschappelijk. Het is duidelijk dat deze personen niet volledig losgekoppeld zijn van de arbeidsmarkt en er dus nog een band mee hebben. Deze groep telt 65 600 personen in het Vlaams Gewest en maakt 1,7% uit van de bevolking tussen 20 en 64 jaar, en is verhoudingsgewijs opnieuw sterker aanwezig in het Waals Gewest (2,8% of 58 400 personen) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (4,4% of 32 600 personen).

Daarnaast zit er ook nog heel wat potentieel verscholen bij niet-zoekenden én niet-beschikbaren. Het gaat om personen die niet actief gezocht hebben naar werk de vier weken voorafgaand aan de EAK-bevraging én zich niet beschikbaar stellen voor werk binnen de twee weken. We onderscheiden drie groepen die variëren naar (directe) inzetbaarheid: de inzetbaren, de niet-direct inzetbaren en de niet-inzetbaren. De *inzetbaren* zoeken niet actief naar werk en zijn niet beschikbaar voor werk, maar percipiëren zichzelf wel als werkend of werkloos wanneer gepeild wordt naar hun arbeidsmarktstatus. Deze categorie omvat ook de huisvrouwen of -mannen die de zorg voor de eigen kinderen of andere afhankelijke personen op zich

nemen omwille van een gebrek aan (betaalbare) opvang. Deze categorie is in het Vlaams Gewest goed voor 46 500 personen, of 1,2% van de bevolking op arbeidsleeftijd. In het Waals Gewest loopt dit op tot een aandeel van 1,7% (36 300 personen) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 2,0% (15 000 personen).

De grootste groep van niet-zoekende en niet-beschikbare niet-beroepsactieven zijn de *niet-direct inzetbaren*, van wie een gedeelte in de toekomst inzetbaar zou kunnen worden na afronding van studies of mits de nodige ondersteuning, zoals aanpassing van het werk, hulp bij verplaatsingen van en naar het werk, aangepaste uitrusting en dergelijke meer. Het Vlaams Gewest kent 14,5% of 554 400 niet direct inzetbaren, terwijl dit in het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest opnieuw een stuk hoger ligt met respectievelijk 21,2% (447 700 personen) en 21,4% (159 800 personen). We onderscheiden hier de arbeidsongeschikten, de studenten, de huisvrouwen- en mannen en de ter beschikking gestelden voorafgaand aan het pensioen of swt'ers.

Tot slot zijn er de niet-beroepsactieven die zichzelf percipiëren als (vervroegd) gepensioneerd. Zij hoeven zich niet beschikbaar te stellen om toekomstige vacatures in te vullen, ook al is het in principe niet uitgesloten dat ze nog werk kunnen verrichten tijdens hun (vervroegd) pensioen. We labelen hen daarom als niet-inzetbaren binnen de niet-beroepsactieven. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaat het om een kleiner aandeel van de bevolking in vergelijking met de andere gewesten.

Bovenstaande analyse maakt duidelijk dat er grote ongelijkheden zijn tussen de gewesten qua arbeidsreserve binnen de werkenden en niet-beroepsactieven. Doordat in het Vlaams Gewest al 75,5% van de totale bevolking aan het werk is tegenover 64,6% in het Waals Gewest en 61,7% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de aandelen er in de verschillende groepen van de potentiële arbeidsreserve kleiner dan in de andere gewesten.

Verschillende evolutie van het arbeidspotentieel per gewest

Ook als we evolutie van het arbeidspotentieel in kaart brengen voor de periode 2012-2019, zien we

Tabel 2.

Evolutie in het arbeidspotentieel naar gewest (2012-2019)

	Vlaams Gewest				Waals Gewest				Brussels H. Gewest					
	2012		2019		2012		2019		2012		2019		verschil '12-'19	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	ppt	ppt
Totale bevolking (20-64 ja- rigen)	3 786 300	100	3 825 300	100	2 113 600	100	2 107 400	100	708 500	100	746 100	100		
Beroepsbevolking	2 831 100	74,8	2 976 500	77,8	1 464 500	69,3	1 466 000	69,6	498 300	70,3	526 200	70,5	0,2	
Werkenden	2 708 100	71,5	2 886 200	75,5	1 320 300	62,5	1 362 000	64,6	412 600	58,2	460 200	61,7	3,4	
Volledige tewerkstelling	2 595 500	68,5	2 772 600	72,5	1 224 500	57,9	1 291 800	61,3	381 800	53,9	429 500	57,6	3,7	
Tijdsgerelateerde ondertewerk- stelling	112 600	3,0	113 600	3,0	95 800	4,5	70 200	3,3	30 800	4,4	30 600	4,1	-0,2	
Actieve werklozen (ILO)	123 000	3,2	90 200	2,4	144 200	6,8	104 000	4,9	85 600	12,1	66 000	8,8	-3,2	
Niet-beroepsactieven	955 300	25,2	848 800	22,2	649 100	30,7	641 400	30,4	210 200	29,7	219 900	29,5	-0,2	
Zoekend of beschikbaar	57 800	1,5	65 600	1,7	58 500	2,8	58 400	2,8	31 800	4,5	32 600	4,4	-0,1	
Latente werklozen	35 700	0,9	37 800	1,0	36 700	1,7	33 300	1,6	20 500	2,9	22 300	3,0	0,1	
Niet-beschikbare werklozen	22 100	0,6	27 800	0,7	21 800	1,0	25 200	1,2	11 300	1,6	10 300	1,4	-0,2	
Niet-zoekend en niet-beschik- baar	897 500	23,7	783 200	20,5	590 500	27,9	583 000	27,7	178 400	25,2	187 300	25,1	-0,1	
Inzetbaren	93 600	2,5	46 500	1,2	75 400	3,6	36 300	1,7	26 700	3,8	15 000	2,0	-1,8	
Niet-direct inzetbaren	614 400	16,2	554 400	14,5	407 600	19,3	447 700	21,2	135 700	19,2	159 800	21,4	2,3	
Arbeidsongeschikt	180 400	4,8	219 200	5,7	103 900	4,9	157 400	7,5	26 600	3,8	44 100	5,9	2,2	
Student	163 700	4,3	150 200	3,9	97 800	4,6	120 900	5,7	40 200	5,7	49 100	6,6	0,9	
Huisvrouw en -mannen	163 600	4,3	127 500	3,3	115 600	5,5	91 900	4,4	43 300	6,1	46 400	6,2	0,1	
Ter beschikking gesteld vooraf- gaand aan pensioen/brugpensioen	85 600	2,3	38 500	1,0	41 500	2,0	18 700	0,9	7 100	1,0	nb	nb	/	
Overige	21 100	0,6	19 000	0,5	48 800	2,3	58 800	2,8	18 500	2,6	18 300	2,5	-0,2	
Niet-inzetbaren	189 400	5,0	182 300	4,8	107 500	5,1	99 000	4,7	16 000	2,3	12 500	1,7	-0,6	

Noot: Nb wijst op een onbetrouwbaar gegeven wegens te kleine aantallen.

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK

duidelijke verschillen per gewest (tabel 2). In het Vlaams Gewest steeg het aandeel werkenden in de totale bevolking (20 tot 64 jaar) sterk van 71,5% naar 75,5% (+3,9 ppt). De tijdsgereleerde ondertewerkstelling bleef in omvang gelijk, zodat de groei in het aandeel werkenden volledig toegewezen kan worden aan de toename in volledige tewerkstelling. Omdat het aandeel ILO-werklozen in deze periode (-0,9 ppt) daalde, temperde dit de totale aanwas in beroepsbevolking tot +3,0 procentpunten. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nam het aandeel werkenden toe van 58,2% naar 61,7% (+3,4 ppt). Door een beperkte daling in het aandeel tijdsgereleerde ondertewerkgestelden (-0,2 ppt) kende de volledige tewerkstelling een quasi gelijkaardige evolutie (+3,7 ppt) als in het Vlaams Gewest. Het aandeel actieve werklozen is in het Brusselse Gewest wel een stuk sterker gedaald (-3,2 ppt), wat er voor gezorgd heeft dat de beroepsbevolking quasi stabiel bleef tussen 2012 en 2019. In het Waals Gewest constateren we een duidelijke afname in het aandeel ondertewerkgestelden van -1,2 procentpunten en een iets minder uitgesproken toename van de volledige tewerkstelling (+3,4 ppt) dan in de andere gewesten, wat er de totale aanwas van het aandeel werkenden bescheidener maakt (+2,2 ppt). Het aandeel ILO-werklozen daalde er met -1,9 procentpunten over de geobserveerde periode, zodat de Waalse beroepsbevolking net als de Brusselse in totaliteit maar beperkt groeide (+0,3 ppt).

De verschillen in aangroei van de beroepsbevolking tussen de verschillende gewesten, vertalen zich een-op-een naar een verschillende krimp in het aandeel niet-beroepsactieven. In het Vlaamse Gewest namen de beroepsactieven sterk af met 3,0 procentpunten, terwijl in het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest de situatie min of meer stabiel bleef (afname met respectievelijk -0,3 ppt en -0,2 ppt).

De afname in de Vlaamse niet-beroepsactieven wordt volledig aangedreven door een daling in het aandeel niet-zoekenden en niet-beschikbaren (-3,2 ppt). Bij de zoekenden of beschikbaren constateren we immers zelf een kleine stijging (+0,2ppt) over de periode 2012-2019. Binnen de groep van niet-zoekenden en niet-beschikbaren merken we verschillende evoluties op van de subgroepen. De grootorde van de inzetbaren halveerde van 2,5% van de totale bevolking (of 93 600 personen) in 2012 naar

1,2% (of 46 500 personen) in 2019. De niet-direct inzetbaren namen in omvang af met -1,7 procentpunten van 614 400 personen naar 554 400. Deze evolutie wordt vooral aangedreven door een daling in het aandeel huisvrouwen en -mannen (-1,0 ppt van 163 600 personen naar 127 500) en in het aandeel swt'ers of bruggepensioneerden (-1,3 ppt van 85 600 personen naar 38 500). De arbeidsongeschikten namen daarentegen fors toe (+1,0 ppt van 180 400 personen naar 219 200), wat de totale daling in de niet-direct inzetbaren heeft getemperd.

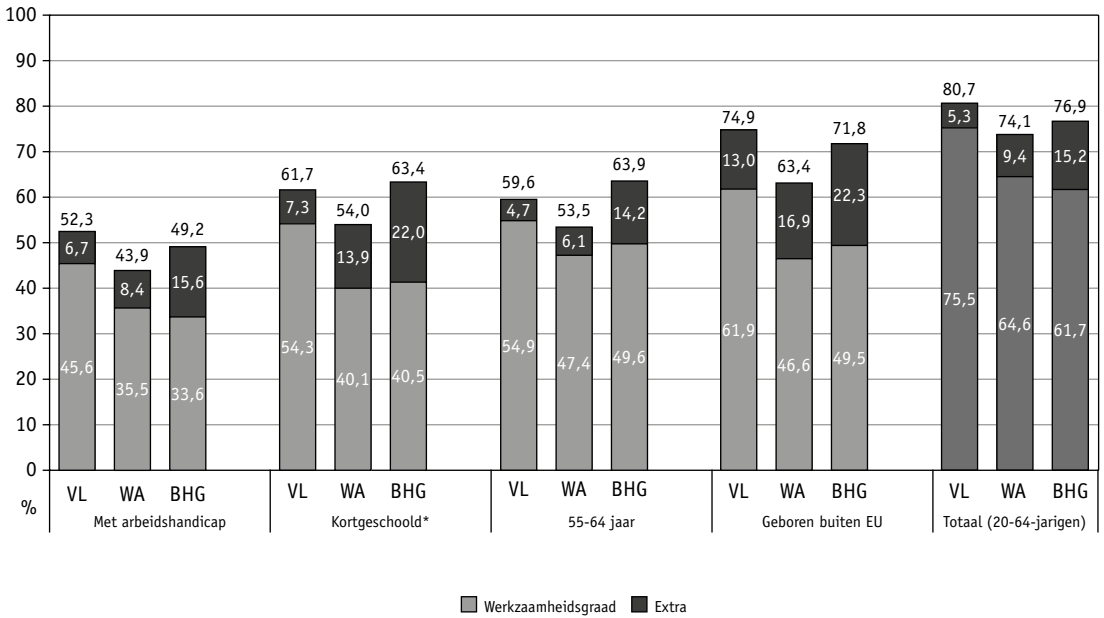
In het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest bleven de zoekenden of beschikbaren, en de niet-zoekenden en niet-beschikbaren min of meer gelijke proporties aanhouden tussen 2012 en 2019. Opvallend is dat de inzetbaren in beide gewesten met -1,8 procentpunten een sterkere daling lieten optekenen dan het Vlaamse Gewest. Anderzijds namen de arbeidsongeschikten in omvang forser toe dan in Vlaanderen: +2,6 procentpunten of van 103 900 personen naar 157 400 in het Waals Gewest, en +2,2 procentpunten of van 26 600 personen naar 44 100 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De huisvrouwen- en mannen kenden met een daling van -1,1 procentpunten (van 115 600 personen naar 91 900) in het Waals Gewest een gelijkaardige evolutie als in het Vlaamse Gewest, terwijl deze subgroep in het Brusselse Gewest stabiel bleef (+0,1 ppt).

Sterke werkzaamheidsgroei mogelijk bij inzetten potentiële arbeidsreserve

In figuur 2 gaan we na hoe de werkzaamheidsgraad zou worden opgehoogd als we erin slagen om de op het eerste gezicht 'makkelijkste' groepen van arbeidsreserve aan de slag te krijgen bovenop de werkende populatie van 2019. Meer specifiek bekijken we in figuur 2 hoe de werkzaamheidsgraad verandert als we de actieve werklozen, de zoekende of beschikbare niet-beroepsactieven en inzetbare niet-beroepsactieven aan het werk zouden krijgen. Deze groepen staan ook gekend als de potentiële arbeidsreserve. We kunnen op deze manier de potentiële werkzaamheidsgraad in kaart brengen, een oefening die we reeds een aantal keer uitvoerden in het verleden. Het gaat hier om een theoretische denkoefening, waar enkel gekeken wordt naar de aanbodzijde en arbeidsvraageffecten

Figuur 2.

Mogelijke werkzaamheidsgroei door het inzetten van potentiële arbeidsreserve (Gewesten, 2019)

Noten:

- *Bij kortgeschoolden wordt de bevolking van 25 tot 64 jaar bekeken, omdat jongeren hun studies doorgaans nog niet hebben afgerond. Voor alle andere groepen gaat het om de 20- tot 64-jarigen.
- 'Extra' omvat de actieve werklozen, de zoekende of beschikbare niet-beroepsactieven en de inzetbare niet-beroepsactieven.

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK

niet in rekening worden gebracht. Om dit potentieel effectief te benutten, moet uiteraard ook de arbeidsvraag voldoende aantrekken. Dit zal de komende tijd gezien de huidige economische context geen sinecure zijn.

Figuur 2 duidt aan dat in een dergelijke theoretische oefening de werkzaamheidsgraad in het Vlaams Gewest 5,3 procentpunten hoger zou komen te liggen en 80,7% zou bereiken. Vlaanderen zou hiermee in één klap dus de aansluiting vinden met de Europese toplanden op vlak van werkzaamheidsgraad. In de eerdere analyse hebben we aangetoond dat de arbeidsreserve in het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest een stuk hoger ligt dan in Vlaanderen. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat het Waals Gewest een flinke sprong zou maken in werkzaamheidsgraad als ze hun potentiële arbeidsreserve volledig aan de slag zouden krijgen. Met een toename van 9,4 procentpunt zouden ze uitkomen op 74,1%. In het Brussels Hoofdstedelijk

Gewest zou het resultaat nog straffer zijn en gaat het over een verhoging van 15,2 procentpunten, met als eindresultaat een potentiële werkzaamheidsgraad van 76,9%.

Wanneer we kijken naar een aantal socio-demografische kenmerken merken we op dat er vooral bij de meest kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt veel progressiemarge is. Deze groepen hebben een lagere werkzaamheidsgraad dan gemiddeld, maar doordat ze oververtegenwoordigd zijn in de potentiële arbeidsreserve is er nog veel groei mogelijk. Personen geboren buiten de EU bijvoorbeeld kenden in het Vlaams Gewest een werkzaamheidsgraad van 61,9%. Dit cijfer neemt met 13,0 procentpunten toe indien alle personen geboren buiten de EU uit de potentiële arbeidsreserve aan de slag zouden gaan. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest neemt dit cijfer zelfs met bijna de helft toe (+22,3 procentpunten). Ook bij kortgeschoolden, mensen met een arbeidshandicap en

55-plussers is er duidelijk nog heel wat potentiële groeiomarge.

Slotwoord

In dit artikel maken we een vergelijkende analyse van de groepen van arbeidspotentieel per gewest. We wijzen er met het Steunpunt Werk al geruime tijd op dat er naast de groep van werklozen ook arbeidspotentieel verscholen ligt bij de werkende en niet-beroepsactieve bevolking. Vanuit een inclusieve benadering kan de band met de arbeidsmarkt die zij hebben in rekening worden gebracht, en worden versterkt waar mogelijk. Niet zozeer vanuit een straffende benadering, maar vanuit een faciliterende aanpak die ervoor dient te zorgen dat mensen makkelijker de stap kunnen zetten naar de arbeidsmarkt, of minder makkelijk uitvallen op de arbeidsmarkt. De Vlaamse Regering onderschreef deze visie in haar regeerakkoord en in haar recentste missieverklaring.

De voorbije jaren bleef het aantal Vlaamse tijdsgerelateerde ondertewerkgestelden min of meer rond de drie procent schommelen, terwijl het aandeel niet-beroepsactieven stelselmatig afnam. Door COVID-19 kunnen deze groepen terug in proportie toenemen en kan hun doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt ook moeilijker verlopen. Het is daarom belangrijk om blijvend in te zetten op deze groepen. We willen hierbij benadrukken dat het arbeidspotentieel activeren niet altijd evident is. Dit komt omdat de hindernissen die mensen weerhouden om zich actief aan te bieden op de arbeidsmarkt uiteenlopend zijn en zowel tussen als binnen groepen kunnen variëren. Ze situeren zich meestal op het snijvlak van verschillende beleidsdomeinen en vragen dus ook een beleidsoverschrijdende aanpak. Bovendien ontwaarden we ook binnen eenzelfde statuut of categorie verschillende profielen van mensen. Sommigen sluiten daarbij beter aan bij de traditioneel meer 'gewilde' profielen op de arbeidsmarkt, terwijl anderen een dubbele of driedubbele handicap torsen.

Toch is er ruimte om de band met de arbeidsmarkt versterkt aan te halen bij zij die er nu verder van afstaan. Velen van hen lijken immers verder verwijderd te zijn van de arbeidsmarkt omdat in hun levensparcours de arbeidsmarktband werd losgelaten

of zelfs werd doorgesneden. Een inclusieve aanpak is nodig om voldoende mensen aan het werk te krijgen en houden. Een aanpak die vertrekt vanuit een beleidsoverschrijdende visie, die mensen niet verder wegduwt van de arbeidsmarkt wanneer ze een bepaalde gebeurtenis – zoals COVID-19 – ondergaan of bepaalde kwetsbaarheden combineren. Dit vraagt het versterken van het loopbaandenken en een arbeidsmarktbeleid waarbij het statuut van personen minder dwingend wordt om de aanpak te bepalen. Transities tijdens de loopbaan worden steeds belangrijker. Dienstverlening staat idealiter dan ook open voor iedereen die een loopbaantransitie doormaakt – van het ene statuut naar het andere, of van de ene job naar de andere – of iemand nu werkend, werkloos of niet-beroepsactief is.

Sarah Vansteenkiste
Michelle Sourbron
Steunpunt Werk

Bibliografie

- Sourbron, M., Herremans, W., & Sels, L. (2013). *De potentiële arbeidsreserve in Vlaanderen in kaart gebracht* (WSE Report 7-2013). Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie.
- Sourbron, M., & Vansteenkiste, S. (2018). De arbeidsreserve op de Vlaamse arbeidsmarkt ontleed. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 28(1), 10-18. Leuven: Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco.
- Vansteenkiste, S., Sourbron, M., Scholiers, B., Van Onacker, E., De Graeve, P., & De Smet, R. (2019a). *Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel van de Vlaamse bevolking op basis van enquête- en administratieve data* (Werk.Rapport 2019 nr.1). Leuven: Steunpunt Werk.
- Vansteenkiste, S., Van Onacker, E., & Scholiers, B. (2019b). Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel in Vlaanderen op basis van administratieve gegevens. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 29(1), 27-45. Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco.